

Слободинская Т. С. Семантическая дифференциация категорий времени, относительного времени и таксиса.

Аннотация

В статье сделана попытка разграничения категорий времени, относительного времени и таксиса на уровне семантики. С этой целью автор использует реляционную статическую концепцию времени вообще и теорию А- и В-темпоральных структур в частности.

Ключевые слова: реляционная статическая концепция времени, категория времени, категория относительного времени, таксис.

Slobodynska T. S. The semantic differentiation of the categories of time, relative time and taxis.

Summary

The problem of essence of time is one of the most complicated in the history of man's knowledge of the world. The relational static concept of time, which is used by all classical science, including theoretical linguistics, represents the idea of time as some abstract phenomenon that has the following characteristics: 1) orientation – from the past through the present into the future, and accordingly irreversibility; 2) linearity, which is imagined as a «plural» of moments with the unstrict ordering relation set on him (for example, «less or equal»); 3) continuity, which is interpreted in mathematics as a density of well-organized plural; 4) homogeneity, i.e identicalness of any moments, wherever they were on «wasp of time». Geometrical image of time is a straight line, which represents the temporal characteristics of the objects in the direction from left to right.

Researchers paid a lot of attention to understanding and studying this complicated category. In the Ukrainian linguistics «time» is considered in the structure of a global semantic concepts of temporality which includes actual temporal relationships among them: dating (O. I. Bondar), aspectuality (M. I. Calco), taxis (T. S. Slobodynska, W. M. Barchuk), and others. Considering that the category of time has indissoluble connection first of all with the category of relative time and the category of taxis, the differentiation between such phenomena at the semantic level is extremely actual.

The research object is a macro category of temporality. The subject of research studies – the semantic space of the fragments, denominated as «time», «relative time» and «taxis». The aim of the article is the semantic differentiation between the categories of time, relative time and taxis with the involvement of the relational static conception. The author considers the following tasks of the scientific work: 1) to define the concepts of «time», «relative time», «taxis» in the structure of super category of temporality; 2) to analyze the categories of time, relative time and taxis based on their semantic using relational static concept of time in general and the theory of A- and B-temporal structures of Mc-Taggart in particular; 3) to present the main varieties category of situations related to the category of relative time.

The categories of time, relative time and taxis belong to the macro category of temporality (and it unites them). According to the theory of A- and B-temporal structures of the Mc-Taggart two «time axis» are used in this theoretical model. B-axis is a horizontal endless line, which symbolizes endlessness, one-dimensionality, izomorfniist of time and his orientation «from the past to the future». A-axis is placed athwart to the B-axis, crosses it at the point of «real» and moves from left to right, from the past to the future. Grammatical function of A- orientation, i.e the temporal orientation of actions or events in relation to the A-axis, executes category B («time»). Grammatical function of the category RT («relative time») is a complicated (combined) A-temporal characteristic of the group of linked narrative events. This function implements three types of RT-categorical situations. Taxis indicates the mutual arrangement of at least two actions, one of which is the benchmark for the other on the definition of semantic characteristics «simultaneously», «before» or «later».

The author considers the prospects of further scientific research in the development of the theoretical reflections which touch the category of relative time.

Key words: static relational concept of time, category time, category of the relative time, taxis.

УДК 811.112.2'42

Смоляна Т. А.,
аспірант кафедри німецької мови та перекладу
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
E-mail: smolikito@rambler.ru

КОНЦЕПТ «ORDNUNG», ВЕРБАЛІЗОВАНИЙ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ МАКСИМОЮ

У статті розглянуто телеономний валоратив «Ordnung» як одиницю німецької лінгво- та етнокультури, встановлено, що цей концепт має соціальну значущість, яка знаходить своє віддзеркалення у

об'єктивації концепту в мові значною кількістю лексичних одиниць, та показано, як німецькомовна максима їх актуалізує.

Ключові слова: валоратив, концепт, максима, мовні засоби, ціннісна картина світу.

Дослідження картини світу зумовлене утвердженням у лінгвістиці антропоцентризму. Оскільки картина світу формується в кожного індивіда у процесі соціалізації, то вона несе на собі національно-культурний відбиток.

Цінності є найвищими орієнтирами, котрі визначають поведінку людини та складають найбільш важливу частину мовної картини світу.

Актуальність дослідження визначена ідеєю антропоцентризму, який є ключовим для сучасної лінгвістики та згідно з яким людина розглядається як центр і найвища мета світобудови [8, с. 32]. Цей принцип застосовується при дослідженні мови як продукту людської діяльності, призначеного для потреб людини як посередника спілкування, засобу зберігання досвіду, знань, менталітету, культури. Саме ці чинники і містить в собі **об'єкт** нашого дослідження, німецькомовна максима, котра (у більшості випадків) актуалізує концепт «*Ordnung*», тож ж актуальність полягає у визначенні мовних репрезентацій зазначеного концепту.

Німецькомовна максима – це висловлення, яке вербалізує норму поведінки людини, що містить узагальнену, глибоку, лаконічну думку певного автора (або народу) із встановленням правил поведінки, основних логічних або етичних принципів, котрими людина керується у своїх вчинках.

Предметом аналізу вважаємо мовні репрезентації концепту «*Ordnung*», котрий актуалізується у максимах Нового Заповіту та максимах таких представників німецькомовної лінгвокультури як Й. Гете, Г. Ліхтенберг, Ф. Ніцше тощо. **Метою** є виявлення лексичних засобів, які вербалізують концепт «*Ordnung*» на основі лексикографічних джерел.

Методологічним підґрунтям цього дослідження слугували результати досліджень таких вчених, як А. Вежбицька, С. Г. Воркачов, В. І. Карасик, В. О. Маслова, З. Д. Попова, Ю. С. Степанов, І. А. Стернін, А. М. Приходько, Т. С. Медведєва, Н. В. Нечаєва та інші [1; 2; 5–7].

Сукупність концептів, котрі розглядаються в аспекті цінностей, створює ціннісну /валоративну картину світу. Валоративну картину світу ми трактуємо як лінгвокультурний когнітивний конструкт, котрий інкорпорує сукупність валоративів [6]. Валоративний епістрат – найголовніша іпостась концепту, оскільки, згідно з думкою А. М. Приходька, концепт – це не просто охоплене знаком поняття, а суть поняття з етно-соціо-психо-лінгво-культурного порядку з чітко вираженою компонентою [7, с. 55–64].

У цьому складному ментальному утворенні виділяють найбільш вагомі для певної культури смисли, ціннісні доміанти, сукупність котрих і утворює відповідний тип культури, котрий підтримується і зберігається у мові. Ось чому ціннісний бік концепту є визначальним для того, щоб концепт можна бути виокремити.

Під концептом, слідом за В. І. Карасиком, ми розуміємо багатомірне ментальне утворення, що має образно-перцептивну, понятійну та ціннісну сторони [2, с. 73]. А. М. Приходько в екстрополіції на німецький етнічний менталітет розподіляє концепти на абсолютні та регулятивні, стверджуючи, що над усіма ними домінує концепт «*Ordnung*» як такий, котрий є регулятивним абсолютом, або абсолютним регулятивом [7].

Концепт «*Ordnung*» є «даховим» валоративом німецької лінгвокультури [7, с. 174]. Засобом виявлення понятійного складника концепту є аналіз лексико-граматичних джерел, де зафіксовано основні значення імені концепту. Аналіз німецькомовних джерел виявляє наступні ознаки концепту «*Ordnung*»:

1) *das Ordnen, Regeln. Art und Weise, wie alles geregelt oder geordnet wird* (спосіб урегулювання чогось);

2) *das Geordnetsein, ordentlicher Zustand* (упорядкований стан);

3) *geregelter, übersichtiger Tagesablauf, geordnete Lebensweise* (упорядкований чіткий розклад дня, спосіб життя);

4) *Zucht, Disziplin* (дисципліна);

5) *Einhaltung der Disziplin, bestimmter Regeln im Rahmeneiner Gemeinschaft* (дотримання правил у рамках якоїсь спільноти);

6) *auf bestimmten Normen beruhende Regelung des öffentlichen Lebens* (процес регулювання, котрий базується на відповідних нормах);

7) *einen bestimmten Sachbereich umfassendes Gesetz, Gesamtheit von zum Teil ungeschriebenen Vorschriften und Regeln* (закон, котрий охоплює відповідні положення);

8) *Aufbau, innere Struktur* (внутрішня структура);

9) *System von wirtschaftlichen, politischen, sozialen und anderen Verhältnissen von Werten und Normen, Organisation, Anordnung der Teile des Ganzen* (система різного роду цінностей та норм, упорядкування частин цілого /загального);

10) *Stufen-und Reihenfolge oder Stufe in einer Reihenfolge* (послідовність та ступінь у рамках послідовності);

11) *Zustand, im dem jemand gesund ist, etwas funktioniert, j-d mit etwas zufrieden oder einverstanden ist*(стан добробуту).

Таким чином, ми можемо сформулювати дефініцію концепту «*Ordnung*». *Ordnung* – це процес упорядкування, або стан упорядкованості, котрий має систему та структуру, ознаку структурованості та прагне до досягнення добробуту.

На наступному етапі вивчення понятійного складника концепту виокремлюємо такі синоніми концепту«*Ordnung*», як *geregelter Zustand, Gang, Tagesablauf, Zucht, Disziplin, Drill, Korrektheit, Genauigkeit, Regelung, Regelmäßigkeit, Gleichmaß, Planmäßigkeit, Richtigkeit, Wohlanständigkeit, Anordnung, Gruppierung, Reihenfolge, Gliederung, Schema, Systematik, Abstufung, Arrangement, Zusammenstellung, Zuordnung, Folge, Klasse, Kategorie, Gattung, Abteilung, Reihe, Rubrik, Schablone, Rhythmus, Ebenmaß, Geordnetheit*.

Аналіз синонімічного ряду дозволяє виокремити такі групи ознак:

1) *Zucht, Disziplin, Drill* (дисципліна);

2) *Tagesablauf, geregelter Zustand, Planmäßigkeit, Regelmäßigkeit* (розпланований хід подій);

3) *Reihenfolge, Zusammenstellung, Reihe* (певна послідовність);

4) *Schema, Anordnung, Klasse, Abstufung, Gliederung, Systematik*(наявність системита структури);

5) *Korrektheit, Genauigkeit, Richtigkeit*(точність та правильність) [3, с. 43].

Мовними засобами, які формують номінативне поле концепту і тим самим виступають засобами його вербалізації, є наступні: 1) безпосередні номінації концепту; 2) похідні номінації концепту; 3) лексичні одиниці, що виступають однокореневими словами до номінації концепту; 4) симіляри; 5) контекстуальні синоніми; 6) оказіональні індивідуально-авторські номінації; 7) сталі словосполучення, синонімічні домінанту концепту; 8) фразеосполучення; 9) паремії; 10) метафоричні номінації; 11) сталі висловлення із ключовим словом; 12) вільні словосполучення, котрі номінують ті чи інші ознаки концепту [2, с. 69–71].

Посилаючись на дослідження А. М. Приходька, вважаємо, що у сучасній німецькій лінгвокультурі поняття «*die Ordnung*» може мати щонайменше 5 основних значень:

1) процес, стан і результат упорядкованості чогось, зокрема і способу життя;

2) ієрархія, дисципліна, слухняність через дотримання законів, правил і норм, встановлених суспільством (державою) і ним (нею) контрольованих;

3) черговість, послідовність, структура, система;

4) особлива форма об'єднання людей;

5) релігійна, космічна організація світу [7, с. 176].

З наведених ознак для німецькомовної максими є найбільш релевантним саме друге значення, оскільки максима вже у своєму визначенні має номінації «дотримання законів, правила, норми поведінки, встановлені суспільством, державою, індивідом».

Необхідність порядку у способі життя регулюється численними проскрипціями у вигляді дозволів і заборон, про що свідчать наступні приклади німецькомовних максим.

(1) *Worin jeder berufen worden ist, Brüder, darin soll er vor Gott bleiben* (Das Neue Testament, 1. Korinther 7:24).

Зазначена максима Нового Заповіту завдяки *soll bleiben, vor Gott* актуалізує концепт «Ordnung», хоч і не має прямої його номінації, вона показує релігійну організацію та дотримання встановлених правил.

(2) *Ordnung führt zu allen Tugenden. Was aber führt zur Ordnung?* (Г. Ліхтенберг) <http://www.aporismen.de>

У лінгвокультурній свідомості німців концепт «Ordnung» об'єктивується як феномен, здатний бути і результатом, і процесом. Як процес він отримує позитивну або негативну оцінку, а як процесуальна об'єктивація припускає осмислення концепту в термінах каузації [6, с. 176–177]. Приклад ілюструє завдяки лексемі *führen* процесуальність зазначеного концепту.

(3) *Ein jedes Ding an seinem Ort, erspart viel Zeit und böse Wort* (Sprichwort) <http://www.aporismen.de>

Приклад є максимом народного походження, паремією.

Загальновідомим є факт, що в пареміях міститься «душа народу» [4, с. 133]. В. І. Карасик виділяє 8 груп паремій, до яких належать наступні норми: взаємодія, життєзабезпечення, контакт, відповідальність, контроль, реалізм, безпека, розсудливість. Науковець вважає, що норми контролю та життєзабезпечення є етичними нормами. Групи норм реалізму, безпеки та розсудливості відносять до утилітарних [2, с. 34]. Одне і те саме прислів'я за відповідних умов може прираховуватись як до етичних, так і до утилітарних [2, с. 101]. *Jedes Ding an seinem Ort* експлікує стан, упорядкованість, структуру, що є основними значеннями поняття «die Ordnung». Використовуючи класифікацію, запропоновану дослідником, німецькомовну максиму відносимо як до етичних норм, так і до утилітарних. Приклад 4 містить пряму номінацію концепту й ілюструє норму контролю, а приклад 5 ілюструє розсудливість, що є утилітарною нормою та актуалізує концепт завдяки деривату.

(4) *Wer die Ordnung und Gesetz macht, soll der erst sein, was er hält* http://www.gutziert.de/zitate_sprueche-ordnung.html

(5) *Wer die Ordnungsliebe treibt zu weit, der stiehlt sich und anderen die Zeit* http://woerterbuchnetz.de/Wander/call_wbgui_py_from_form?sigle=Wander&lemid=WO00191&hitlist=&patter nlist=&mode=Vernetzung

На прикладі саме паремій можна найбільш чітко відстежити ціннісний складник концепту, оскільки у більшості паремій ім'я концепту, котре асоціюється з ефективністю та успішною діяльністю у суспільстві, законністю, рівновагою, має позитивну конотацію [3, с. 53].

(6) *Gebraucht der Zeit, sie geht so schnell von hinnen, doch Ordnung lehrt euch Zeit gewinnen* (Й. Гете) <http://www.zitate.de>

Пряма номінація «Ordnung» та лексема *lehrt*, що підтверджує процесуальність концепту, експлікує домінуючу німецьку темпоральну тенденцію, зокрема орієнтацію на час, врахування чинника часу, точності часу.

(7) *Die innere Welt aufräumen! Da gibt es noch viele falsche Wesen!* (Ф. Ніцше) <http://www.aporismen.de>

Наказовий спосіб, де вживається лексема *aufräumen*, апелює до порядку, переважно ім'я концепту асоціюється з ефективністю, успішністю та має позитивну конотацію. Ім'я концепту, маючи широку семантику, часто потребує уточнення, який саме із аспектів порядку висувається на передній план. Приклад ілюструє ознаку *Sauberheit, Sauberhaltung*.

(8) *Immer die gegenwärtige Stunde, das ist Gottes Stunde. Das ist das Stück Ewigkeit und das Stück Chaos, das um Gestaltung ringt – in dir – durch dich.* (Г. Келлер) <http://www.aporismen.de>

Um Gestaltungsringen називає такі ознаки концепту, як *Fleiß, Disziplin*, належить до релігійної організації і завдяки гіперонімічним включенням *das ist das Stück Ewigkeit und das Stück Chaos* надає максимі експресивності.

(9) *Wir müssen die Dinge lustiger nehmen, als sie es verdienen; zumal wir sie lange Zeit ernster genommen haben, als sie es verdienen* (Ф. Ніцше) http://www.gutzitiert.de/zitat_autor_friedrich_wilhelm_nietzsche_1033.html

Актуалізація концепту завдяки граматичній формі *müssen...nehmen* актуалізує значення *Regulierung* та свідчить про упорядкованість життя у німецькомовному соціумі.

(10) *Und andere gibt es, die heißen Tugend das Faulwerden ihrer Laster, und wenn ihr Haß und ihre Eifersucht einmal die Glieder strecken, wird ihre Gerechtigkeit munter und reibt sich die verschlafenen Augen* (Ф. Ніцше) http://www.gutzitiert.de/zitat_autor_friedrich_wilhelm_nietzsche_1033.html?page=6

Das Faulwerden ihrer Laster, Haß und ihre Eifersucht strecken die Glieder, ihre Gerechtigkeit wird munter, sich die verschlafenen Augen reiben – наведені одиниці експлікують необхідний для нормального функціонування соціуму стан. Зазначена А. М. Приходьком цінність концепту проявляється у цьому випадку в егалітарному модусі спілкування [7, с. 192], де соціум спрямований на універсалістську етику, де можна спостерігати реформування моральних цінностей та поведінкових стереотипів. Максима, актуалізуючи концепт «*Ordnung*», виходить до значення узгодженості, орієнтації на правила та норми.

(11) *Bitte nie! Laß dies Gewimmer! Nimm, ich bitte dich, nimm immer!* (Ф. Ніцше) http://www.gutzitiert.de/zitat_autor_friedrich_wilhelm_nietzsche_1033.html?page=6

Імперативний модус соціодискурсивної поведінки був довгий час домінуючим у Німеччині. Наказовий спосіб експлікує дисципліну, принцип, категоричність.

(12) *Wenn du aber ins Leben hineinkommen willst, so halt die Gebote* (Das Neue Testament, Matthäus 19:17).

Концепт «*Ordnung*» є також невід'ємною частиною духовної сфери німецького менталітету, словосполучення *die Gebote halten* демонструє порядок та духовну організованість індивіда / соціуму, наведений приклад завдяки підрядному умовному реченню свідчить про належність вербалізованого концепту до таких груп, як «життєзабезпечення» та «безпека».

(13) *Darum wird ein Mensch Vater und Mutter verlassen und seiner Frau anhängen, und es werden die zwei ein Fleisch und sein, so dass sie nicht mehr zwei sind, sondern ein Fleisch? Was nun Gott zusammengefügt hat, soll der Mensch nicht scheiden* (Das Neue Testament, Matthäus 19:4-5).

Оскільки німецькомовна максима може бути як висловленням // реченням, так і текстом, але вона має у собі моралістичний характер та норму поведінки, тож семантичний об'єм відповідає тематичній лінії.

Розглядаючи наведений приклад, можна говорити про групи «взаємодія», «безпека», «розсудливість» утилітарних та етичних норм. Граматичні маркери (модальне дієслово, майбутній час) *soll nicht scheiden, werden die zwei ein Fleisch und sein* показують ознаку «дисципліна».

(14) *Wenn du vollkommensein willst, so geh hin, verkauf diese Habe und gib den «Erlös» den Armen. Und du wirst Schatz vom Himmel haben* (Das Neue Testament, Matthäus 19:21).

(15) *Wacht nun und betet zu aller Zeit, dass ihr imstande seid, diesem allem, was geschehen soll, zu entfliehen und vor dem Sohn des Menschen zu stehen!* (Das Neue Testament, Lukas 21:36).

Г. Байер розглядає «*Ordnung*» із 3 позицій: з позиції світу, суспільства й індивіду. Світ становить собою одне ціле у порядку, створеному Богом: є свій час, призначення та наповнення. Існує 4 сфери, де «*Ordnung*» потрібен людині: спосіб життя, професія, питання щодо майна та внутрішній стан. Суспільство теж потребує порядку, там є відповідні закони, настанови та інститути [3].

У релігійних проповідях підкреслюється важливість порядку у соціальних відносинах, взаємовідносинах та організації побуту. Приклади максимум ілюструють порядок, створений Богом, котрий нерозривно пов'язаний з порядком у соціумі та окремим індивідом.

У разі виконання певних дій (продати оселю, роздати отримані за це гроші) (порядок стосовно суспільства), можна отримати Царство Небесне (стосовно Бога) (приклад 14), за певних умов (що людина буде молитися та бути активною) (стосовно індивіда), вона може уникнути майбутніх страждань та предстати перед Господом (стосовно Бога) (приклад 15).

На основі аналізу німецькомовних максим можна наступним чином представити концепт «Ordnung» (див. Рис. 1 на наступній стор.).

Німецькомовна максима переважно актуалізує концепт «Ordnung», валоратив, вона регулює німецьку культуру і сприяє певній її динаміці та напрямку, встановлює принципи та норми поведінки. У німецькій культурі всі фрагменти дійсності підлягають певним правилам, застереженням, обмеженням, настановам. «Ordnung» займає провідне місце у концептосфері німецького соціуму, він є частиною свідомості та духовно-морально-етичної сфери. Максима вербалізує концепт завдяки прямим номінаціям, дериватам та лексичним одиницям, що виступають однокореновими словами до номінації концепту, граматичними формами. Перспективою нашого подальшого дослідження є виокремлення концептів, котрі вербалізують норму поведінки людини: «чесність», «толерантність», «справедливість» тощо.

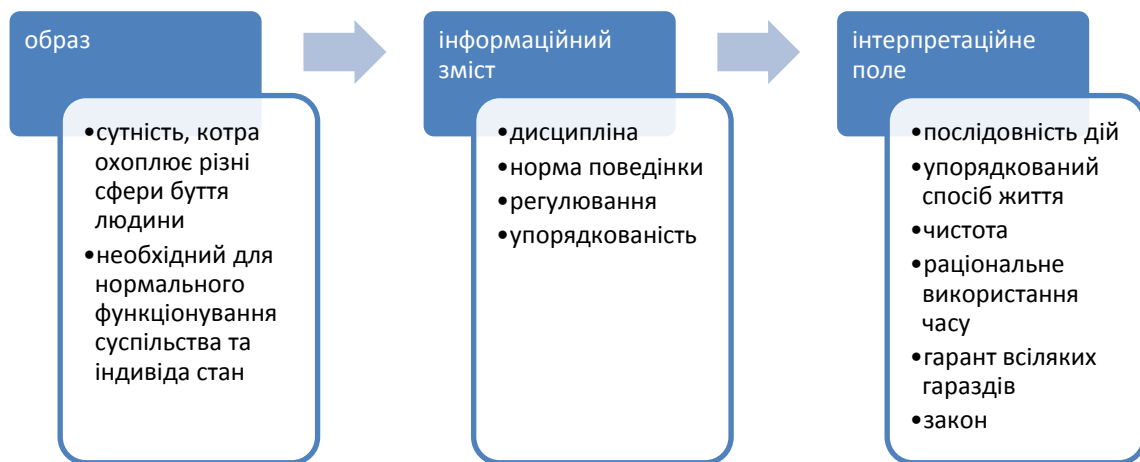

Рис. 1. Структура концепту «Ordnung», вербалізованого німецькомовною максимой

Список використаної літератури

1. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2009. – 406 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
3. Медведева Т. С. Ключевые концепты немецкой лингвокультуры : монография / Т. С. Медведева, М. В. Опарин, Д. И. Медведева. – Ижевск : Изд-во «Удмуртский университет», 2011. – 160 с.
4. Панченко Н. Н. Обман // Антология концептов. – М. : Гнозис, 2007. – С. 129–142.
5. Попова З. Д. К проблеме унификации лингвокогнитивной терминологии / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Кемерово, 2004. – С. 53–54.
6. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ, Восток-Запад, 2007. – 315 с.
7. Приходько А. М. Концепты і концептосфери в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
9. Duden. Das Herkunftswörterbuch. – Mannheim : Dudenverlag, 2010. – В. 7. – 1324 с.

Смоляная Т. А. Концепт «Ordnung», вербалізований німецькою мовою максимой.

Аннотація

В статті розглядається телеонімний валоратив «Ordnung» як одиниця німецької лінгво- і етнокультури; визначається, що вказаний концепт має соціальну значимість, котра знаходить своє відображення в об'єктивізації концепта в мові значительним числом лексических одиниць; показано, як німецькою мовою максима їх актуалізує.

Ключевые слова: валоратив, концепт, максима, мовні засоби, ціннісна картина світу.

Smolyana T. A. Concept «order» verbalized with German maxim.

Summary

The object of the study is German maxim, which identifies behavioral norm of personality and of society.

The main aim of the article is to outline concept «order» on the basis of the material of German maxim and to demonstrate value component of this concept.

The object of the study is the nomination of concept «order» that were determinated on the lexicographical sources.

It is primarily drawn attention to the structure, formation and semantics of this concept.

Such analysis can present information about the main features, content of the concept and the ways they are brought up to.

It has been found that different lexical and grammatical elements form core and periphery of concept «order». In the basis of different nominations are identified mostly common nouns/ linguistic means (discipline, purity, behavioral norm, regulation, adjustment, structure).

It has been identified image of the concept, informational field of the concept, interpretational field of the concept.

The analysis of other concepts of German society should be continued, because conceptual analysis of German maxim has been researched.

Key words :axiological picture of the world, concept, linguistic means, maxim, valorative.

УДК 81 - 112

Сокол М. М.,
аспірант кафедри української філології
Хмельницького національного університету
E-mail: marinka.afadieieva@mail.ru

ТЕРМІНИ «ПОНЯТТЯ» ТА «КОНЦЕПТ» У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ

У статті проаналізовано зміст і сферу функціонування термінів «концепт» та «поняття» з погляду вітчизняного і зарубіжного мовознавства, з'ясовано їхні кваліфікаційні ознаки та структурні особливості. Розглянуто лінгвістичні підходи до інтерпретації згаданих термінів як ключових елементів у мовознавчій парадигмі.

Ключові слова: концепт, поняття, концептосфера, термін, лінгвістика.

В українському мовознавстві в останні десятиліття функціонує термін «концептосфера», що визначається як сукупність концептів, котрі стали наскрізними для багатьох філологічних дисциплін (лінгвокультурології, історії мови, антропоцентричної та когнітивної лінгвістики, семантики, дискурсознавства, етнопсихолінгвістики тощо).

Мета нашої статті – дослідити зміст термінів «поняття» та «концепт», описати сучасні підходи до їх вивчення. Відповідно до мети поставлено такі **завдання**: проаналізувати наукову літературу з досліджуваної проблеми, конкретизувати сутність термінів «поняття» та «концепт» у сучасних лінгвістичних розробках.

У мовознавстві, літературознавстві, лінгвістиці, культурології вживається термін «концепт», який походить із латинського номена *conceptus* – «думка, уявлення, поняття», що первинно вживався у межах логіки та філософії.

«Словник іншомовних слів» за редакцією О. С. Мельничука подає такі значення лексеми *концепт*: у логіці – «смісл знака» (імені); «загальна думка, формулювання» [23, с. 360].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» за редакцією В. Т. Бусела концепт пояснюється як «формулювання, загальне поняття, думка» [5, с. 452].

Д. С. Ліхачов називає концепт «свого роду «алгебраїчним» вираженням значення», «яким ми оперуємо у своєму письмовому та усному мовленні» [15, с. 4]. Також науковець додає, що свідомість людини одночасно може залучати концепти різних рівнів: «Одна концептосфера може поєднуватися з

іншою – скажімо, концептосфера російської мови в цілому, але в ній міститься концептосфера інженера-практика, а в тій – концептосфера сім'ї, а в ній – індивідуальна концептосфера» [15, с. 5].